

Aastaringid eluringis

Tekst AHTO KAASIK,
Maavalla Koda

Hiljuti oli mul võimalus viibida varrupeol, kus vanemad andsid lapsele nime, järgides seejuures esivanemate tavaid. Lapsukese eluring algas kauni sündmusega, mis ühendas sugu-, kogu- ja sõpruskonda ning meenutas, et kuulume põlise ja väärika rahva hulka.

Meil on juured nagu iidvanal puul. Sündides siia ilma eestlaseks, setoks, saarlaseks, võrokeseks ... saame oma keele, tavade ja märkamatute uskumustega kaasa aastatuhandete vanuse tarkusepärandi. See pärand elab koos meiega läbi aasta ja eluringide ning mõtestab ja pühitseb seda. Õppides meile usaldatud pärandit märkama ja väärtustama, saame vaimult rikkamaks, maailm muutub meie jaoks sügavamaks.

Enamik inimesi mõtleb elu jooksul sellele, kuidas valida ja panna lapsele nime, kuidas abielluda, kuidas saata viimsele teekonnale oma lähedane inimene. Need on eluringi tähtsündmused, mille vahele jäävad argisemad toimetused, nagu terve eest hoolitsemine, kolimine, sõna väe kasutamine, saunaskäigud jpm. Hea on teada, mida on sel puhul silmas pidanud kadunud emad-isad, mida uskunud, milliseid tavaid järginud ja salataigasid teinud. Hea on teada sedagi, mida üks või teine tava tähendab ning miks seda järgitakse.

HOIA ÕNNE JA ELUJÕUDU

Meil on selja taga aastatuhandete pikkune kulgmine paikse rahvana. Esivanemad on teadnud, kuidas hoida õnne ja elujõudu, hoida eemal haigused ning õnnetused. Ilma kaasaegsete hüvedeta on nad rahvana

toime tulnud ka kõige raskematel aegadel. Tänu nende teadmistele, oskustele, meelelaadile, visadusele ja ka usule oleme me praegu olemas.

Esivanemad ei tulnud mitte lihtsalt toime, vaid löid ning andsid järeltulvatele põlvedele edasi ääretult rikka pärandi. Tartus Eesti Kirjandusmuuseumis talletatud vanade laulude, pärimuste, uskumuste, tavade ja muu vaimse kultuuripärandi enam kui miljonileheküljeline kogu on maailma suurimaid. Seejuures on need

vaid esivanemate pärandi riismed.

Kaugeltki mitte kõik esivanemate tarkused pole kirja pandud või aegade hämarusse kadunud. Väga suur osa maausulisest pärandist elab märkamatult edasi meie enda töökspidamistes, mõtetes, sõnades, tegudes. Eelmise aasta lõpus Tartus toimunud Hiie väe tunnustamissündmusel ütles kultuuriminister Laine Jänes, et paljud eesti inimesed on alateadlikult jätkuvalt maausku, isegi kui nad seda iga päev ei mõtle või endale ei tunnista. Kellele sõna

usk ei meeldi, võib öelda ka näiteks maa-meel. Asja sisu sellest ei muutu.

LOODUSRAHVA KALENDER

Maausk elab murdekeeltes, mis on kujunenud aastatuhandete jooksul just nimelt loodusulise maailmapildi kirjeldamiseks, elab uskumustes, tavades ja ka rahvakalendris.

Meie kalender on loodusrahva kalender. Põhjamaal elades on meil võimalus jälgida, kuidas nabi 365 päeva jooksul looduses

kõik muutub. Igal aastal näeme uuesti, kuidas aeg veereb jõuluaegsest külmast pimedusest valguse, soojuse, rõõmu, elu tarkamise ja õitsemise poole ning kulgeb siis suvisest päevapesast taas küpsemise, närbumise, pimenemise, vaibumise, tardumise poole. Maailm tarkab ja närhub aina uuesti ja uuesti nagu noorest kuust saab vana ning päev vaheldub ööga. Inimese eluringi sisse jäävad aastaringid.

Maarahva kalender järgib tundlikult looduse muutumist aastaringis. Meie pühad

tähistavad muutusi looduses ning pühade ajal järgitavad tavad on mõeldud kasvatama eeloleva aja elujõudu.

Nüüd elab suurem osa eestlasi linnas. Kas saame selle pärandi kaasa võtta ka muutunud aega?

TAVAD KESTAVAD EDASI

Isegi Tallinnas Lasnamäel ja Tartus Tigutornis jääme juuripidi põlisrahvaks, olles mõjutatud looduse muutumisest. Oma ajaloolisi tavasid ja uskumusi saame aga sageli järgida, sõltumata elukohast.

Näiteks suuremate pühade laupäeval tuleb koristada kodu ja käia saunas. Kui sauna pole, asendab seda muu pesemis-koht, olgu dušinurk või vann. Peaasi, et inimene saab puhtaks.

Hingedeajal pakutakse oma surnud lähedaste hingedele süüa. Seda võib vabalt teha ka kõleda magalarajooni üürikorteris. Oluline on hinged nii hästi vastu võtta, kui parasjagu on võimalik.

Elukohal pole tähtsust ka oma keele kasutamisel, mis väljendab ju maailmapilti. Me saame pruukida põliseid soovisõnu. Näiteks soovida “jätku leiba” sak-siku “head isu” asemel või “nägemist”, “head aega”, “kohtumiseni”, “jumalaga” “tšau” asemel.

Keegi ei sunni meid kasutama ladina keelest laenatud kuunimesid, mis pärinevad märtsikuuga algavast vanarooma kalendrist. Võime nagu soomlasedki kasutada põliseid maakeelseid kuunimesid. Alates aasta algusest on need südakuu, radokuu, urbekuu, mahlakuu, lehekuu, pärnakuu, heinakuu, põimukuu, sügiskuu, porikuu, kooljakuu, jõulukuu.

Meie kallis emakeel, milles mõtleme ja mida iga päev kõneleme, kipub risustuma tarbetute laenudega. Üksainus väike tige võõrsõna “okei” tõrjub eesti keelest välja terve rea põliseid väljendeid, nagu jah, olgu, olgu pääle, hea küll, hästi, hüva.

Keel ja vaimsus on otseselt seotud. Kui vaesestub ja hägustub keel, juhtub sama vaimuga. Aga on ka vastupidi. Oma keele puhtuse ja tähenduse jälgimine teeb vaimu selgemaks.

Suured asjad algavad väikestest. Kleepigem näiteks oma töölaua või külmkapi külge loodusmehe ja mõtleja Fred Jüssi sõnad: “Kui keegi kuuleb kelleltki, kes on kuulnud mind lahkumisel ütlemas “okei, tšau”, siis ma olen ära müünud ennast ja oma maa ja emakeele.”